

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»
кафедра історії та філософії

ННІП

Статус дисципліни: обов'язкова
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Форми здобуття вищої освіти: денна, заочна
Мова викладання: українська
Навчальний рік: 2024-2025
Форма підсумкового контролю: екзамен

Костицький Михайло Васильович
Науковий ступінь, вчене звання: доктор юридичних наук, професор
Посада: професор
Тел.: 050-311-30-15
E-mail: nkkiev1966@ukr.net
Робоче місце: пл. Солом'янська, 1, каб. 613
Профайл викладача:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=6NRZzLsAAAAJ&hl=uk>

Петрова Ганна Миколаївна
Посада: доцент
Вчений ступінь: кандидат філософських наук
Тел: 067-684-45-11
E-mail: gannakoguta@ukr.net
Робоче місце: пл. Солом'янська, 1, каб. 819
Профайл викладача:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=I5MNgVEAAAAJ&hl=uk>

Консультації очні: з 14.00 до 16.30 відповідно до графіка чергувань науково-педагогічних працівників кафедри.
Online-консультації: електронною поштою, з месенджерів і платформи Zoom,
Пн-пт з 9:00 до 16:00

Сторінка дистанційного курсу

Стислий опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння світоглядно-методологічного змісту права і правовідносин, поглиблення та конкретизація знань з філософії права та юридичних наук у галузі правничої діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

- знати сутність філософії права як вищого рівня правової свідомості, її специфіку і місце в системі правової науки, генезис філософії права, її об'єкт, предмет, систему методів, основні теоретичні конструкції; основні положення філософсько-правових систем щодо правничої діяльності, розуміння її найзагальніших підстав у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань у галузі права в умовах сучасного інформаційного суспільства;

- вміти аналізувати проблеми сучасного правового життя України та світу, виявляти основні тенденції розвитку правової системи України, інших держав та міжнародних відносин, об'єднувати методологічні можливості філософського та правового підходів щодо актуальних проблем розвитку правової реальності; аналізувати основні філософсько-правові та юридичні категоріальні концепти не тільки в історичному контексті, але й в аспекті розбудови України як правової держави;

- застосовувати нормативно-правові акти, керуючись міжнародними стандартами прав людини, що знайшли обґрунтування у філософсько-правових концепціях видатних мислителів.

Тривалість: 3 кредити, загальна кількість годин – 90: денна форма навчання: аудиторних годин – 48, самостійної роботи – 42; заочна форма навчання: аудиторних годин – 12, самостійної роботи – 78.

Форми та методи навчання: денна і заочна форми навчання. Методи навчання: *словесні методи* (лекція, розповідь-пояснення), *наочні* (ілюстрація), *практичні* (репродуктивні, проблемно-пошукові, інтерактивні (дискусія)).

Поточний контроль: усне опитування (бліц-опитування, фронтальне опитування); тестування; реферативне повідомлення; поняттєвий диктант; групові завдання, що передбачають розв'язання або підготовку проблемних ситуацій.

Підсумковий контроль: проводиться у формі екзамену та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою цієї навчальної дисципліни, в терміни, встановлені графіком освітнього процесу. Здобувач вищої освіти вважається допущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни, якщо він виконав усі види робіт, передбачені програмою навчальної дисципліни. Застосовується 100-бальна шкала оцінювання, а також національна система (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та система ECTS (A, B, C, D, E, F, FX).

Пререквізити: логіка та критичне мислення, основи політології, юридична деонтологія, історія держави і права, теорія держави та права.

Постреквізити: конституційне право, професійна етика правника, міжнародне публічне право, міжнародний захист прав людини, адміністративне право, кримінальне право, цивільне право.

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна Програмні результати навчання («hard skills»)

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра зі спеціальності 081 «Право»	

Програмні результати навчання: РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло. РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.	Компетентності, якими повинен володіти здобувач: ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності демократичного суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві. СК2. Здатність розуміти ретроспективи формування правових та державних інститутів у контексті їх впливу на сучасну правову систему. СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини. СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Перелік компетентностей, розвитку яких сприяє вивчення навчальної дисципліни («soft skills»):

- критично мислити, самостійно приймати рішення;
- проникаючи у сутність соціально-правових явищ, виявляти та попереджувати правопорушення та конфліктні ситуації суспільного життя;
- здатність вирішувати практичні проблеми.

Структура навчальної дисципліни та тематика навчальних занять

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи в розрізі теми
Тема 1. Предмет та призначення філософії права. Філософська культура правника	Лекція: онлайн (2 год.) 1. Поняття, структура та типи світогляду. 2. Предмет, функції і структура філософії. 3. Філософія права як складова соціальної філософії. 4. Особливості філософії права в системі наук про право. 5. Предмет, структура і завдання філософії права. Мета заняття Дослідити структуру філософського знання, передумови його виникнення та значення в життєдіяльності людини і суспільства. Розкрити структуру та специфіку філософії права, її місце в системі соціально-філософського знання. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати: - значення ключових понять теми, специфіку філософсько-правового знання та його роль в генезі європейського права; - зміст предмету філософії права, атрибути природно-правових ідеалів та недоліки легістсько-нормативістського стилю мислення. Вміти: - формувати критичне ставлення до того, що відбувається у суспільстві і насамперед у сфері права, до вихідних філософсько-правових і громадянських позицій; - виявляти світоглядний аспект в різних сферах	Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції. Готуючись до семінарських занять необхідно: 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. Завдання для самостійного вивчення 1. Виділіть загальне і особливе в історичних типах світогляду. 2. Що є предметом філософії? 3. Сформулюйте основне питання філософії. 4. Які функції виконує філософія? 5. Чому майбутньому правнику необхідно вивчати філософію права? 6. Які існують погляди на предмет філософії права і який з них здається Вам найбільш обґрунтованим? 7. Чим відрізняються предмет філософії права від предмета загальної теорії держави та права? 8. Яке місце посідає філософія права в системі філософських наук? 9. Яке місце посідає філософія права в системі юридичних наук? 10. Сформулюйте основне питання філософії права. Теми рефератів 1. Філософія як мудрість, спосіб життя і тип світогляду. 2. Основні підходи до визначення основного питання філософії, його зміст і структура. 3. Генеза предмета філософії в європейській традиції. 4. Загальна характеристика історичних типів світогляду. 5. Головні відмінності між західною і

	життєдіяльності людини і, перш за все, у багатоманітних проявах правової реальності. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття 1. Світогляд, його структурна організація, типи та їх сутність. 2. Етимологія та змістовне наповнення поняття «філософія». 3. Предмет, структура та функції філософії. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття 1. Філософія права в системі філософських та юридичних наук. 2. Особливості філософії права як науки про граничні засади права. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття 1. Предмет, структура і головне завдання філософії права. 2. Функції і значення філософії права. Філософська культура правника.	східною парадигмами філософії. 6. Основне питання сучасної філософії права та його вирішення. 7. Генеза предмета філософії права. 8. Філософія права як спосіб професійного самовизначення людини. 9. Роль філософії права у світоглядній підготовці правника. 10. Характерні риси правового світогляду.
Тема 2. Типи праворозуміння як способи осмислення сутності права	Лекція: онлайн (2 год.) 1. Методологія філософії права та основні підходи до її розуміння. 2. Юридикологічний тип праворозуміння (теорії позитивного права). 3. Юснатуралістський тип праворозуміння (теорії природного права). 4. Способи обґрунтування права.	Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції. Готуючись до семінарських занять необхідно: 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми.

	Мета заняття Розширити та поглибити пізнавально-орієнтаційні знання у методології дослідження сучасної правової реальності. Дослідити основні типи праворозуміння та їх концептуальну теоретико-філософську обумовленість. Дослідити основні способи обґрунтування права у філософсько-правовій науці. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати: - значення ключових понять, що розкривають специфіку методології філософії права; - особливості методології філософії права як особливого, інтегративного, духовно-практичного способу освоєння «світу права»; - критерії структуризації праворозуміння та підстави їх типологізації. Вміти: - формувати ставлення до різних типів праворозуміння; - застосовувати філософсько-правові принципи щодо розв'язання методологічних проблем у різних сферах юриспруденції. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Проблема методу в філософії. 2. Загальна характеристика філософської методології. 3. Методологія філософії права та її рівні. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття:	Завдання для самостійного вивчення 1. Охарактеризуйте методологію як систему принципів і способів організації пізнання права та юридичної практики. 2. Які виділяють основні концепції щодо розуміння філософської методології? 3. Проаналізуйте структуру методології філософії права. 4. Яке місце посідає філософія права в системі методології права? 5. Розкрийте методологічну функцію філософії права в системі правової науки. 6. Як еволюціонувала проблема праворозуміння в історії філософії права? 7. Розкрийте переваги та недоліки правового позитивізму. 8. Поясніть переваги природно-правового мислення та яке місце закону відводиться в його структурі? 9. Охарактеризуйте основні типи концепцій природного права. 10. Назвіть основні концепції та способи обґрунтування юридичного позитивізму? 11. Назвіть критерії розрізнення основних способів обґрунтування права? 12. Чим відрізняється обґрунтування права у філософській науці та юриспруденції? 13. У чому полягають переваги та недоліки правового об'єктивізму? 14. Розкрийте зміст правового суб'єктивізму. 15. Перелічіть змістовні переваги інтерсуб'єктивізму в обґрунтуванні права. Теми рефератів 1. Поняття, різновиди та класифікація методів. 2. Класичні, некласичні та постнекласичні методи пізнання права. 3. Поліметодологізм як сучасна тенденція розвитку методології філософсько-правового знання. 4. Загальна характеристика діалектики як методу філософії права. 5. Ієрархія методів та підходів до вивчення права: філософсько-світоглядний підхід, загальнонаукові та спеціальні методи. 6. Протилежність і взаємодоповнюваність основних типів

	1. Світоглядно-методологічні джерела, зміст та різновиди юридико-позитивістського типу праворозуміння (юридичного позитивізму). 2. Світоглядно-методологічні джерела, сутність та основні концепції природно-правового мислення (юснатуралізму). Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Загальна характеристика способів обґрунтування права. 2. Історичні типи об'єктивізму як способу обґрунтування права. 3. Характерні риси правового суб'єктивізму. 4. Інтерсуб'єктивність як парадигма сучасної концепції природного права.	праворозуміння. 7. Основні типи праворозуміння як методології філософсько-правових дискурсів. 8. Гуманістичний сенс природно-правового мислення. 9. Класичні теорії та сучасні концепції природного права. 10. Принципи та типи юридичного позитивізму. 11. Загальна характеристика правового об'єктивізму. 12. Сутність та принципи правового суб'єктивізму. 13. Характерні риси правого інтерсуб'єктивізму. 14. Вихідні положення комунікативної концепції права. 15. Некласичні моделі обґрунтування права.
Тема 3. Онтологічний зміст сутності і структури права	Лекція: онлайн (2 год.) 1. Історична еволюція поглядів на буття. 2. Онтологічний вимір права: право як особлива реальність. 3. Природне і позитивне право як структурні елементи правової реальності. 4. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. Мета заняття Дати загальну характеристику правової онтології та її ключових понять: «правової реальності», «ідеї права», «природного» і «позитивного права». Розкрити економічні, соціальні та духовні передумови становлення права, охарактеризувати право як феномен культури, його місце і роль в становленні цивілізації. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:	Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції. Готуючись до семінарських занять необхідно: 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. Завдання для самостійного вивчення 1. Як співвідносяться поняття буття, реальність, існування? 2. У чому особливість правової реальності? 3. Що є онтологічними основами права? 4. До яких типів реальності належить право? 5. Які форми (рівні) буття права можна виділити? 6. В чому полягає мета права: у забезпеченні державного контролю над життєдіяльністю громадян чи у наданні громадянам держави максимуму можливої на даному етапі розвитку

	Знати: - значення ключових понять правової онтології; - особливості історичних етапів розвитку світової і вітчизняної філософсько-правової думки щодо концептуальних проблем онтології та відображення їх в основних категоріях правової онтології. Вміти: - встановлювати, застосовувати, формулювати світоглядні та методологічні підстави як при осмисленні сучасних явищ дійсності, так і при вирішенні теоретичних і практичних проблем права. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Історична еволюція поглядів на буття. 2. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності. 3. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Суспільство, культура, цивілізація як об'єкти філософсько-правового аналізу. 2. Право як феномен культури. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Духовні, культурологічні, економічні та соціальні передумови виникнення і становлення права. 2. Місце та роль права в становленні цивілізації.	суспільства свободи? 7. Зміст правових норм визначається економічно панівним класом даної держави чи співвідношенням її соціальних сил? 8. Як співвідносяться поняття права та правової реальності? 9. Які духовні, економічні та соціальні передумови виникнення і становлення права? 10. Якими категоріями можливо виразити співвідношення природного та позитивного права? Теми рефератів 1. Історична еволюція онтологічної моделі світу. 2. Особливості і завдання філософської онтології. 3. Зміст правової онтології та її місце в системі філософії права. 4. Співвідношення права і закону як проблема правової онтології. 5. Структура правової реальності. 6. Право як соціокультурний феномен. 7. Часове та просторове буття права. Єдність минулого, сучасного та майбутнього в праві. 8. Природне і позитивне право: співвідношення понять. 9. Правова реальність як форма здійснення ідеї права. 10. Мораль як джерело права.

Тема 4. Пізнання і розуміння істини в праві: епістемологічний вимір	Лекція: онлайн (2 год.) Гносеологія як галузь філософського знання: проблематика та основні концепції. Класична і неklasична парадигми розуміння пізнання. Загальна характеристика правової гносеології. Категорія істини як центральна категорія правової гносеології. Мета заняття З'ясувати основні проблеми правової гносеології та епістемології, дослідити структуру, рівні та методи пізнання в праві. Розкрити зміст категорії «істина» у історичній ретроспективі та зміст категорії «істина в праві», а також з'ясувати роль юридичної практики як критерію істинності правового знання. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати: - значення ключових понять правової гносеології; - особливості розв'язання гносеологічних проблем права. Вміти: - формувати ставлення до ключових концептуальних ідей правової гносеології; - критично аналізувати і застосовувати концептуальні моделі правової епістемології. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: Загальна характеристика правової гносеології та епістемології.	Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції. Готуючись до семінарських занять необхідно: Опрацювати питання теми. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. Підготувати реферативні доповіді, есе. Пройти тестування з теми. Завдання для самостійного вивчення Як співвідносяться предметні області дослідження теорії пізнання, гносеології та епістемології? Розкрийте структуру пізнавального процесу. Поясніть зміст та основні завдання гносеології як галузі філософського знання. Прокоментуйте твердження А.А. Козловського: «Пізнання є самою суттю права, найглибшою його характеристикою». Що називають формами пізнання з точки зору гносеологічної науки? Розглумачте критерії та провідні теорії істини: прагматичну, когерентну, кореспондентну. У чому полягають особливості істини як результату та передумови розвитку пізнавального процесу? Здійсніть аналіз постмодерного заперечення істини. Поясніть проблему конкретності істини та критерії об'єктивності істини. Проаналізуйте зміст поняття юридична практика. Теми рефератів Епістемологія як філософсько-методологічна дисципліна. Основні етапи еволюції гносеології. Пізнання як відображення, відношення, комунікація і діяльність. Проблема джерела пізнання: раціоналізм і сенсуалізм. Предмет гносеології і епістемології та їх методи. Загальна характеристика конкретності

	2. Проблема пізнання в історії філософської думки. 3. Основні етапи, рівні та методи пізнання у праві. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Класична і постнекласична парадигма розуміння пізнання. 2. Істина як центральна категорія правового пізнання. 3. Встановлення істини як мета правозастосовчої діяльності. 4. Критерій істини в філософії та кримінальному праві.	істини. 7. Діалектика абсолютної і відносної істини. 8. Проблема трактування значення практики в історії філософсько-правової думки. 9. Проблема трактування пізнання в епістемологічній моделі ХХ-ХХІ ст. 10. Юридична практика як критерій правової істини.
Тема 5. Справедливість і законність в системі правових цінностей	Мета заняття Дати загальну характеристику правовій аксіології та розглянути систему основних правових цінностей. З'ясувати природу правових цінностей, їх змісту та ієрархії з позицій основних типів праворозуміння. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати: - значення ключових понять правової аксіології; - теоретичні способи обґрунтування базових правових цінностей та принципів. Вміти: - формувати ставлення до існуючої системи правових цінностей; - критично аналізувати і застосовувати основні правові принципи у повсякденному житті та професійній діяльності. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття:	Готуючись до семінарських занять необхідно: 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. Завдання для самостійного вивчення 1. Що означає термін «цінність»? 2. Як співвідносяться поняття «цінність» та «оцінка»? 3. Дайте визначення таких понять, як мета, ціннісна орієнтація, оцінка, норма. 4. Яке місце посідають цінності в структурі людської діяльності? 5. Назвіть вищі цінності людини і дайте їхню коротку характеристику. 6. У чому відмінність індивідуальних і суспільних цінностей? Які цінності є правовими і чому? 7. Назвіть вищі цінності людини і дайте їхню коротку характеристику. 8. Що являє собою рівність? Як співвідносяться свобода і рівність? 9. Яке місце посідає справедливість у системі вищих цінностей? Як співвідносяться справедливість і право? 10. Порівняйте такі висловлювання Сенеки і Цицерона: «Несправедливий закон не створює права» і «Своєю силою закони зобов'язані праву».

	1. Категорія цінності та її осмислення в історії філософсько-правової думки. 2. Правова аксіологія як складова філософії права. 3. Особливості ціннісного підходу в дослідженні права. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Система загальнолюдських цінностей у праві. Загальнолюдські цінності як цілі права. 2. Справедливість і рівність в системі правових цінностей. 3. Моральність і законність в праві. 4. Свобода та відповідальність як правові цінності.	Теми рефератів 1. Правові ідеали в системі загальнолюдських цінностей. 2. Процес соціалізації особистості та проблема формування ціннісних орієнтацій. 3. Сучасні теорії справедливості: зміст і структура. 4. Антиномії справедливості й антиномії права. 5. Загальне благо як моральна і правова цінність. Ціннісні орієнтації особистості як найважливіші елементи її внутрішньої структури. 6. Цінність як центральне поняття філософської аксіології. Основний критерій цінності. 7. Сутність та основні етапи розвитку філософської аксіології, її зв'язок з правовою аксіологією. 8. Поняття про інструментальну (службову) цінність права. 9. Власна цінність права як методу цивілізованого вирішення конфліктів у суспільстві. 10. Особистісні, екзистенційні цінності в системі природного права.
Тема 6. Сутність людини як основа антропологічного обґрунтування права	Лекція: онлайн (2 год.) 1. Поняття та предмет антропології, визначення та систематизація її різновидів. 2. Особистісний вимір права. 3. Філософсько-правове обґрунтування прав людини. Мета заняття Розкрити специфіку антропологічного обґрунтування права та окреслити предмет правової антропології. Дослідити суттєві властивості взаємозв'язку особистості і права, та охарактеризувати правосвідомість як «канал взаємодії» права та внутрішнього раціонально-духовного світу особистості. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати:	Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції. Готуючись до семінарських занять необхідно: 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. Завдання для самостійного вивчення 1. Що вивчає філософська і правова антропологія? 2. Сформулюйте основні питання правової антропології. 3. Як пов'язані між собою «образ людини» і «образ права»? 4. Що таке «правова людина»? 5. Що являє собою природа людини і в чому полягає необхідність правопорядку? 6. Визначте співвідношення понять «людина», «індивід», «особа»,

	- зміст та значення ключових філософсько-правових понять і методологічних конструкцій, що склалися у правовій антропології; - особливості розв'язання антропологічних проблем з позицій основних типів праворозуміння. Вміти: - формувати ставлення до ключових ідей філософсько-правової антропології; - критично аналізувати світоглядні та методологічні проблеми правової антропології. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Філософська антропологія в системі наук про людину. 2. Основні концепції та структура антропології. 3. Проблематика правової антропології та її місце у філософії права. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Людина як предмет філософського аналізу. 2. Антропологічні основи права. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Особистісний вимір права: статус, ролі, правосвідомість. 2. Філософсько-правове обґрунтування прав людини.	«особистість» у праві. 7. Що з погляду сучасної філософії становлять права людини і який зміст стосовно них мають вирази «природні», «священні», «невідчужувані»? 8. Як обґрунтувати безумовну цінність прав людини? 9. Яку функцію виконують права людини в сучасному світі? Що відповідно до концепції П.Рикера є антропологічною основою права? Хто є суб'єктом права? 10. Яка, на Ваш погляд, форма індивідуального буття людини (індивід, особистість, індивідуальність) відповідає поняттю суб'єкта права? Теми рефератів 1. Особливості філософського осмислення проблем людини. 2. Проблема сутності людини на різних етапах розвитку філософії. 3. Людина як єдність біологічного й соціального. 4. Проблема співвідношення особистості і права: зміст і структура основних концепцій. 5. Проблематика правової антропології, її місце в системі філософії права. 6. Історичні типи еволюції прав людини. 7. Філософсько-правове осмислення інституту прав людини. 8. Теорія природного права як підґрунтя філософсько-правового осмислення прав людини. 9. Особа та її приватне життя в громадянському суспільстві. 10. Обґрунтування прав людини як моральних критеріїв правопорядку.
Тема 7. Актуальні проблеми взаємодії права та влади в контексті євроінтеграції та глобалізації	Мета заняття Розкрити питання сутності, виникнення та функціонування влади в системі соціального регулювання. Охарактеризувати співвідношення права і влади	Готуючись до семінарських занять необхідно: 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми.

	в контексті становлення інститутів правової держави та громадянського суспільства. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати: - зміст та значення ключових філософсько-правових понять і методологічних конструкцій, що склалися у філософії права в процесі осмислення владних відносин в суспільстві; - особливості розв'язання філософсько-правових проблем у межах основних типів праворозуміння. Вміти: - формувати ставлення до ключових ідей філософсько-правової праксеології; - критично аналізувати світоглядні та методологічні проблеми діяльності правоохоронних органів в системі державно-владних відносин в суспільстві. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Влада як філософсько-правова категорія. Ідея влади в історії філософії права. 2. Концептуальні підходи до проблеми визначення політичної влади. 3. Форми організації державної влади. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Діалектика влади, права і закону. 2. Роль права у здійсненні влади. Право як засіб трансформації влади. Семінарське заняття – 2 год. Навчальні питання до	Завдання для самостійного вивчення 1. Яка роль політико-правових інститутів у соціальному житті людини? 2. Чому не може бути здійснено право без інститутів? 3. Що таке влада? Як співвідносяться влада і право? 4. Що таке легітимація, які існують її види? Який зміст мають поняття «легітимність» і «легальність»? 5. Як співвідносяться суверенітет народу і права людини як принципи легітимації? 6. Як співвідносяться держава і право і в чому зміст понять правління права і верховенство права? 7. Що таке правове суспільство? Які перспективи його формування в Україні? 8. Чи тотожні поняття «легітимація» і «легалізація»? 9. Як співвідносяться право і закон? Чи завжди закон є правовим явищем? 10. Чи можна поєднати реалізацію принципу гуманізму та примус в діяльності поліції? Теми рефератів 1. Проблема співвідношення права і політики, «букви та духу» закону. 2. Правова ідеологія та психологія: основні тенденції розвитку, змісті структура. 3. Влада і управління, влада і демократія, влада і свобода: співвідношення в культурно-історичному процесі. 4. Проблема співвідношення права і влади: державна влада в системі соціального регулювання. 5. Державний примус як специфічний засіб забезпечення дієвості права в суспільстві. 6. Влада та право у цивілізації майбутнього. 7. Філософські проблеми взаємодії права та державно-владних органів в процесі євроінтеграції та глобалізації. 8. Громадянське суспільство як гарант соціальної свободи. 9. Моральність і законність в застосуванні покарання. 10. Генеза ідеї верховенства права в історії філософсько-правової думки.

	семінарського заняття: 1. Ідея правої держави та громадянського суспільства. 2. Гуманізм права та його втілення в практичній діяльності правників.	

Основні інформаційні джерела

1. Актуальні проблеми філософії ХХ-ХХІ століть. За заг. ред. д-ра філос. наук І. В. Карівця. Навчальний посібник. Л.: Львівська політехніка, 2022. 240 с.
2. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Яценко; за заг. ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с.
3. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
4. Гайдулін О.О. Філософія права. Європейські парадигми праворозуміння: Підручник для вищ. військ. навч. закл. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2021. 472 с.
5. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
6. Романова А. С. Проблеми філософсько-правових наукових досліджень: навч. посіб. / Романова А. С., Щербай І. Р. Львів: Растр-7, 2023. 170 с.
7. Сабадуха В. О. Філософія критичного мислення та прийняття рішень: підручник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2023. 679 с.
8. Торяник В.М., Макушев П.В. Філософія та соціологія права: у схемах та визначеннях. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 244 с.
9. Філософія: підруч. Для студ. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. (Гриф МОН України), 3-те видання, перероблене і доповнене. Харків: Право, 2020. 432 с.
10. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту / Н. В. Хамітов. 5-те вид., випр. і допов. Київ: КНТ, 2023. 394 с.

Технічне та програмне забезпечення навчальної дисципліни

Програми та силабус навчальної дисципліни, мультимедійна система з можливостями візуальної презентації навчальних матеріалів у вигляді слайдів та аудіо-/відео-, тексти лекції, мультимедійний навчальний продукт, навчально-методичні матеріали на офіційному вебпорталі НАВС у розділі «Дистанційні курси».

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

Політика щодо термінів виконання та перескладання:

- умови допуску до підсумкового контролю є активна робота під час семінарських занять; позитивні оцінки з усіх тем навчальної дисципліни;

опрацювання більшості з рекомендованих джерел, виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

- сума балів поточного контролю має становити не менше 30 балів.

Перескладання тем реалізується у таких формах:

- усне і письмове опитування;
- тестування;
- написання есе, тез тощо.

Політика щодо академічної доброчесності:

здобувачі вищої освіти мають поважати авторські права та недопущення академічного плагіату в усіх видах наукової, науково-методичної та навчальної діяльності, дотримуватися принципів академічної доброчесності, правил академічної етики, інформаційної культури та підвищення відповідальності за дотриманням норм цитування.

Поточному контролю підлягають:

- глибина, повнота, обґрунтованість відповіді;
- доповнення, запитання до тих, хто відповідає;
- рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (робота у парах, малих групах), активність під час обговорення питань;
- глибина аналізу наукової та навчальної літератури;
- письмові завдання (тести, контрольні роботи, есе, реферати);
- якість самостійного опрацювання питань;
- систематичність роботи на заняттях.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідують лекції та семінарські заняття курсу. Пропуски семінарських занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Здобувач зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття.

Політика щодо відвідування:

передбачає систематичне, регулярне оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок з усіх тем навчальної дисципліни) за результатами аудиторних занять, самостійної роботи.

Під час занять здобувачі вищої освіти працюють у такому форматі:

усне опитування

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- уміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку й розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);

практичні завдання

- уміння застосовувати теоретичні положення у вирішенні проблем;
- уміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Політика вивчення та викладання навчальної дисципліни

спрямована на виконання поставленої мети та завдань. Вона ґрунтується на принципах взаємоповаги, доброзичливості, академічній доброчесності, відповідальності, комунікації для формування фахових компетентностей та духовного збагачення, інтелектуального розвитку, формування світоглядно-методологічної парадигми, здійснення філософського осмислення актуальних проблем сучасності, усвідомлення свого місця і ролі у суспільстві, визначення ціннісних орієнтирів особистої та соціальної активності громадянина, розуміння проблеми людського буття і насамперед питання, сутність людини, як їй жити, на що орієнтуватися в нових умовах.

Оцінювання результатів навчання

Накопичення балів з тем за усі види робіт								Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
max 60%								екзамен	max 100 %
								max 40 %	
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Самостійна робота	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

Силабус схвалено на засіданні кафедри філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ
протокол від ____ 2024 року, № ____

Завідувач кафедри історії і філософії _____ **Олена ШКУРАТЕНКО**
(підпис)

Підписи авторів силабусу:

_____ **Ганна ПЕТРОВА**

_____ **Тетяна КУМЕДА**